

การศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็น ของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง

ชนิษฐา ใจเป็ง^{1*}

รับบทความ 17 กันยายน 2561; ตอรับบทความ 1 มีนาคม 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และการวิจัยเชิงสำรวจ โดยทำการวิจัยระหว่างเดือน มกราคม 2560 ถึง มิถุนายน 2560 ผลการวิจัย พบว่า จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดลำปาง มีวัดที่สร้างโดยชาวพม่าหรือมีรูปแบบทางศิลปกรรม ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม การประดิษฐ์ตกแต่ง รวมไปถึงพุทธลักษณะของพระพุทธรูปจะเป็นแบบพม่า และในอดีตแม้แต่พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดก็เป็นชาวพม่าที่ได้เดินทางเข้ามาอยู่ในไทย ส่งผลให้จังหวัดลำปางเป็นอีกจังหวัดหนึ่ง ที่มีวัดสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมพม่าอันวิจิตรสวยงาม ชวนให้น่าศึกษาเรียนรู้หลายแห่ง แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย วัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปางที่นักท่องเที่ยวนิยมไปท่องเที่ยว ได้แก่ วัดป่าฝาง วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง วัดม่อนปู่ยักษ์ วัดม่อนจำศีล วัดท่ามะโอ วัดไชยมงคล (วัดจองคำ) ล้วนเป็นวัดที่มีความสำคัญและยังมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ทั้งทางด้านศิลปกรรม ความเชื่อ ศาสนา ประวัติความเป็นมา แต่ยังไม่มีการจัดการในด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ดีพอ อีกทั้งยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ได้ แต่หลังจากที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผลักดันโครงการ 12 เมืองต้องห้ามพลาดซึ่งลำปางเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคาดหวังว่าจังหวัดลำปางและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะมีการหารือร่วมกันและจัดทำการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเมืองประวัติศาสตร์ให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความพึงพอใจ วัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง

¹ อาจารย์ คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

* ผู้ประสานงานหลัก: peeup@hotmail.com

Tourists' Satisfaction and Opinion of Community toward Amenities on Burmese temple's in Lampang

Chanistha Jaipeng^{1*}

Received 17 September 2018; Accepted 1 March 2019

Abstract

This research aims to 1. Study the Tourists' Satisfaction toward Amenities on Burmese temple's in Lampang and 2. Study the opinion of community toward Amenities on Burmese temple's in Lampang. The research population is 280 people by interviews and surveys. Research conducted between January 2017 to June 2017. From the history of Lampang. There is a temple built by the Burmese or a fine art form on architecture, fabrication together with the Buddha's appearance is a Burmese, and in the past, even a monk is a Burmese who has traveled to Thailand. As a result, Lampang is another province. The temple is built in the beautiful Burmese architecture. Let's learn to learn many. But it is not widely known The research found that The most popular tourist destinations are Wat Pa Fang, Wat Si Chum, Wat Si Rongmuang, Wat Mon Poo Yak , Wat Mon Cham Sin, Wat Tha Ma O, Wat Chai Mongkol is a measure of importance. Has a long history Value for conservation. The art of faith, religion, history. It has not been well managed and has not the potential to provide for Cultural Tourism. However, after the Tourism Authority of Thailand launch campaign of 12 cities you Can't Say No. Lampang is one of the provinces in the project. The researcher is expected that Lampang and the Tourism Authority of Thailand are cooperating to discuss and generate models of cultural activities for the development of touring sites in Lampang.

Keywords: Historical Tourism; The Potential of Tourism; Burmese Temple's in Lampang

¹ Lecturer, Faculty of Business and Management, Chaopraya University

* Corresponding Author: peeup@hotmail.com

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เป็นเงินตราให้แก่ผู้ประกอบการและกระจายเข้าไปในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาลตำบล และ อบจ.) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและรัฐบาลจึงมีนโยบายและแผนงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว โดยหวังว่าการท่องเที่ยวจะดึงดูดเงินตราต่างประเทศ ทำให้คนในท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559) ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็อาศัยการท่องเที่ยวมาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในฐานะ “สยามเมืองยิ้ม” และได้กลายมาเป็นสถานพักผ่อนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นย่อมเป็นภาระหน้าที่ของคนในท้องถิ่นจะต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเดินทางมาเที่ยวได้เพิ่มขึ้นตลอดทั้งปี อันเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

ดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือของไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และการผสมผสานของพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่แห่งอื่นในประเทศไทย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานชี้ให้เห็นว่าภาคเหนือเป็นพื้นที่ซึ่งมีร่องรอยที่แสดงถึงการยอมรับวัฒนธรรมทางวัตถุแบบพม่าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางวัตถุในสังคมท้องถิ่น เนื่องด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ การที่ล้านนาเคยถูกปกครองโดยพม่าถึงสองร้อยกว่าปี (ค.ศ. 1558-1774) แม้จะไม่มีร่องรอยของสิ่งก่อสร้างแบบพม่าจากยุคนี้หลงเหลือให้เห็นมากนักในปัจจุบัน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นรากฐานที่ทำให้ผู้คนในภาคเหนือคุ้นเคยกับการมีอยู่ของวัฒนธรรมพม่าภายในท้องถิ่น และอีกหนึ่งเหตุผลที่สำคัญ คือ การที่พระเจ้ากาวิละ (เจ้าเมืองเชียงใหม่ ค.ศ. 1782-1813) กวาดต้อนผู้คนจากดินแดนใกล้เคียง (ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศพม่า) เข้ามาเป็นพลเมืองของล้านนา ทำให้ล้านนามีประชากรที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ต่อเนื่องด้วยการหลั่งไหลเข้ามาของชาวพม่าที่เข้ามากับบริษัทค้าไม้ของอังกฤษในยุคอาณานิคม จนกลายมาเป็นกลุ่มนายทุนและพ่อค้าที่สำคัญต่อเศรษฐกิจล้านนาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เกิดเป็นชุมชนชาวพม่าผู้สร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบพม่าให้เป็นที่รับรู้ในสังคมไทย กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่อพยพเข้ามาในล้านนาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางวัตถุแบบพม่าสู่สังคมท้องถิ่น ทำให้ภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพม่าครอบคลุมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น พ่อค้าไม้สักชาวพม่าซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย อาทิ พม่า ไทใหญ่ มอญ และ ปะโอ ได้เข้ามาทำการค้าไม้สักในล้านนา ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางวัตถุแบบพม่าด้านพุทธศาสนา เช่น วัด และจิตรกรรมฝาผนัง ที่เป็นศิลปะแบบพม่า ดังปรากฏให้เห็นในหลายพื้นที่ในภาคเหนือของไทยปัจจุบัน วัดในภาคเหนือที่คนไทย เรียกว่า “วัดพม่า” นั้น อันที่จริงแล้วมีรูปแบบผสมผสานทั้งแบบ มอญ พม่า ไทใหญ่ โดยได้รับการอุปถัมภ์ให้สร้างโดยพ่อค้าไม้ชาวพม่าหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นพม่า ไทใหญ่ มอญ และ ปะโอ แต่วัดพม่าที่สร้างส่วนใหญ่กลับได้รับอิทธิพลรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดพม่าที่พบเห็นในพม่าตอนล่าง (โชติมา จตุรงค์, 2554) ดังนั้น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในสังคมล้านนาสามารถวิเคราะห์ได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหาร ซึ่งพบว่า นอกจากจะมีภาพจิตรกรรมตามแบบ

ศิลปะไทยภาคกลางแล้ว ยังมีการวาดปราสาทที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบพม่าและภาพวาดบุคคลที่แต่งกายแบบพม่า ทำให้จิตรกรรมฝาผนังกลายเป็นตัวแทนของความเป็นพม่าได้อย่างชัดเจน จิตรกรรมฝาผนังในล้านนา มักปรากฏภาพของศิลปะแบบพม่า โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง ซึ่งเคยเป็นเขตพื้นที่อาศัยของกลุ่มพ่อค้าไม้สักชาวพม่า โดยมีทั้งที่วาดโดยช่างชาวพม่า ช่างไทใหญ่ และช่างพื้นเมือง (ภาณุพงษ์ เลหาสม, 2541, น. 62, 64, 68-83)

ความเป็นมาและความสำคัญ

จังหวัดลำปางเป็นแหล่งอารยธรรมล้านนาไทยที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าจังหวัดใด ๆ ในภาคเหนือเนื่องด้วยชาวลำปางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย คงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเอง วัดวาอารามและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น รถม้าพาหนะคู่มือเมือง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่คงความบริสุทธิ์สวยงาม มีอุทยานแห่งชาติที่มีการจัดการที่ดี และควบคู่กันไปกับเมืองที่เคยเป็นแหล่งทำไม้ในอดีต ช่างที่เคยทำหน้าที่ลากซุงจึงเป็นสัตว์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของเมือง เครื่องปั้นดินเผาที่ทำจากดินขาวขึ้นชื่อ สิ่งเหล่านี้ทำให้นครลำปางกลายเป็นจุดหมายที่นักเดินทางมักแวะมาเยี่ยมชม (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย, 2556) ในยุคปัจจุบันการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มากโดยนำมาเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ หรือบริการเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ที่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมทางวัตถุที่แสดงให้เห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม การวาดจิตรกรรมฝาผนังภายในวัดซึ่งถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่เพียงแต่เป็นการส่งผ่านแนวคิด คำสอน และเรื่องเล่าทางพุทธศาสนา ยังสะท้อนความคิดและอุดมการณ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ได้ไตร่ตรองผ่านการจัดวางองค์ประกอบของภาพในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ (อเล็กซานดร้า กรีน, 2558, น. 34) โดยภาพที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังภายในวัดมักแสดงให้เห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของผู้คนที่อาศัยหรือพบเห็นในชุมชนท้องถิ่น โดยพิจารณาได้จากเครื่องแต่งกาย ทรงผม และหนวดเคราบนใบหน้า (Wyatt, 2003, p. 68) หากสังเกตจากเครื่องแต่งกายและทรงผมของบุคคลที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนัง ทำให้เราเห็นภาพของชาวพม่า (บุคคลที่แต่งกายแบบพม่า) ปรากฏอยู่บนจิตรกรรมฝาผนังของวัดหลายแห่งในภาคเหนือ สะท้อนให้เห็นว่าจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้ได้รับการอุปถัมภ์โดยคหบดีชาวพม่าที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทั้งนี้ จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญในภาคเหนือของประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หลายแห่งที่สะท้อนถึง สถาปัตยกรรม โบราณศิลป์ที่มีประวัติอันยาวนาน สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อีกทั้งการเดินทางสะดวก และสามารถที่จะกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ในหนึ่งวัน

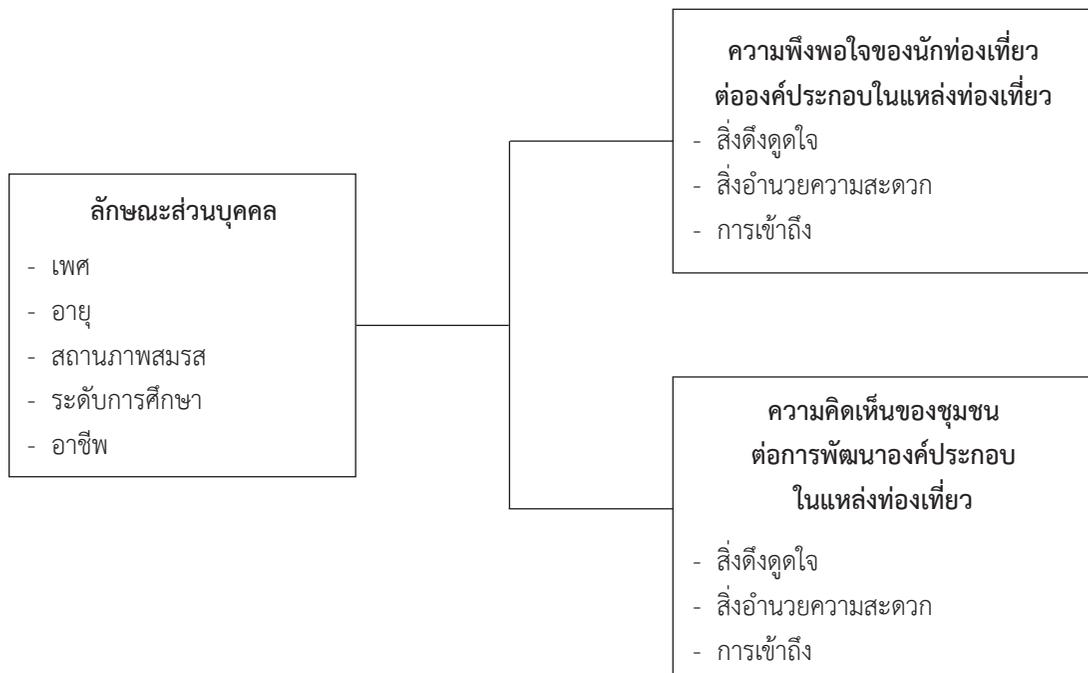
จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปางโดยเน้นเฉพาะวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่า เนื่องด้วยเล็งเห็นว่านักท่องเที่ยวไม่ทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญภายในจังหวัดลำปางที่มีความเป็นมาที่น่าสนใจ ลำปางจึงเป็นเสมือนเพียง

ทางผ่านสำหรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อไปท่องเที่ยวจังหวัดอื่น ๆ เท่านั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญเพื่อการศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ที่สำคัญ และมีชื่อเสียงในชุมชนของตนเอง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต รวมทั้งให้มีการดำเนินการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเกิดความรักความหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการพัฒนาที่สามารถเพิ่มรายได้ รวมถึงรักษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าของประชาชนในพื้นที่ที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง
2. ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิด



เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Pizam and Mansfeld (1999) ได้กล่าวว่าคนเราสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มาจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมขนานและวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่เดิม เนื่องจากคนเรามีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นในตัวเอง

พะยอม ธรรมบุตร (2548, น. 1) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะอุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้า หัตถกรรม พิพิธภัณฑสถานทุกประเภท ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ตลอดจนแหล่งมรดกต่าง ๆ

ราณี อลิษฐ์กุล (2546, น. 83) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี

รสิกา อังกูร และคณะ (2549, น. 80) ได้ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงามศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการและแตกต่างจากชาติอื่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว

บทบาทของวัดในการท่องเที่ยวมีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ในกายสังคคสิกขาบทว่าด้วยการถูกต้องกายกับมาตุคาม พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่พระเชตะวันมหาวิหาร กล่าวถึงวิหารของพระอุทายเป็นความสวยงาม น่าดู น่าชม ห้องกลางมีระเบียบรอบค้ำ จัดเตียง ตั้ง พูก หมอนไว้เรียบร้อย ตั้งน้ำฉันน้ำใช้ไว้พร้อม บริเวณวิหารเตียนสะอาด มักมีผู้คนเดินทางมาชมวิหารเป็นอันมาก พราหมณ์ผู้หนึ่งได้พากษิยามาเที่ยวชม พระอุทายเป็นมัคคุเทศก์พาเที่ยวชมซึ่งนับเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่งซึ่งแสดงร่องรอยว่าวัดเริ่มมีบทบาทในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวของประชาชน (พระมหาสุทิตย์ อาภาโร, 2552) พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยมานับพันปี เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม และพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือการร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรม เป็นเจ้าหล่อหลอมวิถีชีวิตชาวพุทธไทย วัดเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมอันล้ำค่าทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ที่ศิลปินได้ถ่ายทอดลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาในงานศิลปะอย่างกลมกลืนน่าชื่นชม เป็นพุทธศิลป์ที่ให้คุณค่าทั้งด้านความงามและทั้งเป็นสื่อให้คนได้เข้าถึงธรรมปฏิบัติซึ่งช่วยกล่อมเกลาคใจมนุษย์ให้อ่อนโยนและสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น พุทธศิลป์ที่ปรากฏในวัดจึงเป็นศิลปะแห่งอุดมคติให้คุณค่าและความหมายเชิงจริยธรรมอย่างสูง วัดในปัจจุบันจึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล มีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาและกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดลงไปจากเดิม (พระครูวิมลศิลปกิจ และคณะ, 2555) แต่กระนั้นวัดและพระสงฆ์ก็ยังปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัด

ก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรมสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางในการประกอบประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นวัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แนวการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีการเน้นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์พร้อมกับประเมินผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่ผู้มีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนจะได้รับ ทั้งที่สามารถจับต้องได้ เช่น รายได้และที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความสามัคคี ความหวงแหนในท้องถิ่น ตลอดจนศึกษาผลดีผลเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางการจัดการในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งจะส่งผลดีต่อชุมชนและวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน (กัญญามานอินทวง และคณะ, 2554) นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพได้จำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางที่สามารถควบคุม ดูแล ดำเนินงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ส่งผลดีที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนสูงสุด และลดผลเสียที่จะตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งของพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ ด้วย

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น หากบริหารจัดการไม่ดี และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาอย่างรอบคอบอาจส่งผลเสียต่อการแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนนั้นได้ระยะยาว ดังนั้น ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นควรมีการพิจารณาองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2 ประการ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิต และภูมิปัญญา มีความงามทางศิลปวัฒนธรรม และจากการที่วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์ที่สั่งสมมาแต่อดีตและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น ความสามารถในการสืบทอดทางวัฒนธรรม ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งเป็นจุดเสริมศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ อีกทั้งศักยภาพในทางกายภาพและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวด้วยสำหรับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีหลักเกณฑ์ในการจัดการดูแล พัฒนา และควบคุม 2 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น แหล่งวัฒนธรรมอาจมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวสูง แต่มีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว ทำให้ศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวลดลงไปด้วย สำหรับศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพในการพัฒนา

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน เพื่อไม่ให้เบียดเบียนชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในชุมชนนั้น ๆ และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก ควรคำนึงถึงศักยภาพภายใน โดยไม่ทำการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยนอกที่มากเกินไปจนเกินความเป็นจริง กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวควรนึกถึงสภาพความเป็นจริง สภาพแวดล้อม และศักยภาพที่สามารถรองรับได้จริง โดยไม่สร้างความคาดหวังในกับนักท่องเที่ยวมากเกินไป และไม่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเกินไป ไม่อย่างนั้นแล้ว จะส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนนั้นตามมา (ศันสนีย์ วุฒยาภาศิริกุล, 2552, น. 85-88)

พุทธศาสนา และศิลปะพม่า

ประเทศสหภาพพม่า (Burma) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น เมียนมาร์ (Myanmar) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของคาบสมุทรอินโดจีนหรือเอเชียอาคเนย์ ภูมิอากาศอยู่ในเขตร้อน สภาพภูมิประเทศตอนบนค่อนข้างแห้งแล้งกว่าตอนล่าง มีแม่น้ำอิระวดีเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านจากทิศเหนือสู่อ่าวเบงกอล ทางทิศใต้ประเทศพม่าประกอบด้วยหลายชนชาติ เมืองสำคัญต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การปกครอง และเศรษฐกิจส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งศิลปะพม่าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดีย โดยเฉพาะอินเดียตะวันออกซึ่งอยู่ใกล้ประเทศพม่ามากที่สุด แต่พม่าก็นำมาปรับเปลี่ยนให้มีลักษณะเฉพาะตัวและรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างมาก ศิลปะพม่าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนารวมทั้งจิตวิญญาณและวิถีชีวิตของชาวพม่าด้วย เนื่องจากพม่ายังนับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด แบบแผนในงานศิลปะจึงปฏิบัติเข้มงวดตามประเพณี และสะท้อนให้เห็นความเชื่อและวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากอินเดียตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ฝ่ายนิกายหินยานหรือเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ควบคู่ไปกับการนับถือผีบางเทวดา เช่น คติความเชื่อเรื่องผีนต์ วิญญาณบรรพบุรุษ และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศิลปกรรมแสดงปรากฏออกมาสืบเนื่องผสมผสานมาจากแบบหินยานและมหายาน ซึ่งกล่าวได้ว่าศิลปะเกี่ยวกับพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์มากที่สุด เพราะมีรูปแบบเฉพาะตัวและอีกทั้งยังสร้างขึ้นภายใต้ความศรัทธาอย่างลึกซึ้ง ทำให้ปรากฏถึงความงามทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ศิลปหัตถกรรมหรืองานประยุกต์ศิลป์ต่าง ๆ จนกล่าวได้ว่าเป็นแดนพุทธศิลป์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การที่ชาวพม่าอพยพเข้ามาอยู่ในล้านนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาคเหนือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าอพยพเข้ามาอยู่ล้านนาในช่วงแรก (ทศวรรษที่ 1780-1840) ในยุคฟื้นฟูเชียงใหม่ คือ หลังจากขับไล่อำนาจการปกครองของพม่าออกไปจากล้านนาแล้วพระเจ้ากาวิละได้ทำการกวาดต้อนผู้คนจากดินแดนใกล้เคียงเพื่อมาเป็นกำลังพลของเชียงใหม่และล้านนา เป็นยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ที่เชลยสงครามส่วนใหญ่ถูกกวาดต้อนมาจากฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งก็คือ พื้นที่ของรัฐฉานในประเทศพม่าปัจจุบัน (Wyatt and Aroonrat, 1995, pp. 158, 163, 181-184) ชาวพม่าที่อพยพเข้ามาในเชียงใหม่มักเป็นกลุ่มที่เข้ามาทำธุรกิจเกี่ยวกับการค้าไม้สักและค้าขาย ซึ่งกลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวพม่าในสังคมภาคเหนือ โดยผ่านการสร้างวัฒนธรรมทางวัตถุด้านพุทธศาสนาจากหลักฐานทางศิลปะและสถาปัตยกรรม พบว่า วัดพม่าหลายแห่งที่เราพบเห็นอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือปัจจุบัน

ส่วนใหญ่สร้างขึ้นโดยบรรดาพ่อค้าไม้สักชาวพม่าที่กลายมาเป็นคหบดีผู้บำรุงพุทธศาสนาภายในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ (ฮันส์ เพนซ์, 2526, น. 22)

องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว

องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ว่าองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ประการ หรือ 3 A's ดังต่อไปนี้ คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น. 28-29)

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทแตกต่างกันไป เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติที่ขอบที่จะไปเที่ยวภูเขาหรือหาดทราย หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านศิลปวัฒนธรรมที่ขอบที่จะไปเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวเขา หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านโบราณสถาน ก็ขอบที่จะไปเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ ภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมของทรัพยากรท่องเที่ยวก็มีส่วนในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งต้องมีที่จอดรถหรือสถานีรถไฟหรือท่าเรือหรือท่าอากาศยานเพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังทรัพยากรท่องเที่ยวให้ได้รับความความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยววันขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง สรรพสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้รัฐจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเอง แล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

Collier and Harraway (1987) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ 3As คือ

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น

3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จำเป็นที่จะต้องมึระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการการขนส่ง เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิฐริน ไส้พันธ์ (2544) ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูง เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพปานกลาง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำ และได้เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การนำเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

ดิฐพีวิไลซ์ อ่อนยิ้ม (2557) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวอุทยานเมืองเก่าพิจิตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวและเคยมีประสบการณ์ท่องเที่ยวที่อุทยานเมืองเก่าพิจิตร จำนวน 400 คน โดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษา พบว่า ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่ออุทยานเมืองเก่าพิจิตร คือ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ภายในอุทยานมีจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และนักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงควมมีมิติจิตของคนในท้องถิ่น ความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยวและความรู้สึกดีต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก แต่ยังพบปัญหาในเรื่องของจำนวนรถยนต์โดยสารประจำทางที่มายังอุทยานเมืองเก่าพิจิตรจำนวนร้านอาหารและเครื่องดื่ม และมีศูนย์บริการให้ข้อมูลและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยทำให้ระดับทัศนคติของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการมาท่องเที่ยวอุทยานเมืองเก่าพิจิตรมากที่สุด คือ พักผ่อน รองลงมา คือ เพื่อดูงาน/ ประชุม สถานที่ท่องเที่ยวภายในที่ตั้งใจมาเยี่ยมชมมากที่สุด คือ ซากพระปรางค์วัดมหาธาตุ รองลงมา คือ ถ้ำชาละวัน

พัสดร์ หิรัญญการ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่องค์พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐมจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณในการหาค่าพยากรณ์ผลการวิจัย พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมในแต่ละด้านอยู่ในระดับที่มาก ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการบริการต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง

จันทิมา จันทรา (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตรของนักท่องเที่ยวชาวไทย ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ ความพึงพอใจส่วนประสมทางตลาดและพฤติกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตรของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สถานภาพโสด มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน มีรายได้ 30,001-40,000 บาท พบว่า นักท่องเที่ยวที่มี เพศ อายุ รายได้ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษาต่างกันจะมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการท่องเที่ยวต่างกัน

กวิน ลือยศ (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการเข้าชมวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและได้ทำการออกแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด ผลการศึกษา พบว่า เหตุผลที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยววัด คือ ต้องการที่จะมาทำบุญเป็นส่วนใหญ่ และยังพบว่า สถานที่ที่นักท่องเที่ยวมีความประทับใจและสนใจอยากเที่ยวมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ วัดพระธาตุดอยสุเทพ ในด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมในด้านสถานที่ (วัด) มีระดับความพึงพอใจมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวมนักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจโดยรวมในด้านการคมนาคมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับที่มาก และด้านศาสนา ความเชื่อโดยรวมนักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง มีวิธีการศึกษาวิจัยโดยกำหนดวัดที่สร้างโดยชาวพม่าหรือมีรูปแบบทางศิลปกรรมโดยพระประธานของวัดเป็นแบบพม่าในจังหวัดลำปาง ได้แก่ วัดป่าฝาง วัดศรีชุม วัดศรีรองเมือง วัดม่อนปู่ยักษ์ วัดม่อนจำศีล วัดท่ามะโอ วัดไชยมงคล (วัดจองคำ) ประชากรที่ใช้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในวัดพม่าในจังหวัดลำปาง จำนวนทั้งสิ้น 140 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ วัดดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 140 คน รวมจำนวนประชากร 280 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น และเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รอบ ๆ ชุมชน ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิเก็บรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ รายงาน และสื่อประเภทต่าง ๆ ในขณะที่การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เก็บตัวอย่างจากกลุ่มประชากรโดยตรง หลังจากได้ข้อมูลแล้วได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แล้วนำมาเขียนรายงานการวิจัยในเชิงพรรณนา สำหรับสถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และสถิติเชิงพรรณนา ระยะเวลาในการศึกษา มกราคม 2560 - พฤษภาคม 2560

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 150 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 รองลงมาเป็นเพศชาย 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.43 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มช่วงอายุ 31-40 ปี 90 คน คิดเป็นร้อยละ 32.14

สถานภาพส่วนใหญ่จะเป็นสถานภาพสมรส 210 คน คิดเป็นร้อยละ 75 โดยส่วนมากมีการศึกษาเป็นระดับปริญญาตรี 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.43 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว 120 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยววัดพม่าในจังหวัดลำปาง คือ ประชากรที่มีภูมิลำเนาจังหวัดลำปาง 190 คน คิดเป็นร้อยละ 67.89 และเคยมาท่องเที่ยววัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง 220 คน คิดเป็นร้อยละ 78.59 โดยพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รถยนต์ 210 คน คิดเป็นร้อยละ 75 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยตนเอง 250 คน คิดเป็นร้อยละ 89.29

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ดังรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- 1) ป้ายบอกทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับปานกลาง 200 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43
- 2) สิ่งบ่งชี้ว่ามาถึงบริเวณจุดท่องเที่ยว ความพึงพอใจระดับปานกลาง 190 คน คิดเป็นร้อยละ 64.86
- 3) มีบริการศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจระดับปานกลาง 150 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57
- 4) มีห้องสุขา โดยสะอาดและปลอดภัย ความพึงพอใจระดับปานกลาง 140 คน คิดเป็นร้อยละ 50
- 5) มีร้านอาหารและเครื่องดื่มบริการ ความพึงพอใจระดับปานกลาง 140 คน คิดเป็นร้อยละ 50
- 6) มีร้านขายของที่ระลึก ความพึงพอใจระดับปานกลาง 160 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57
- 7) มีการให้ข้อมูลและสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ความพึงพอใจในระดับปานกลาง 170 คน คิดเป็นร้อยละ 60.71
- 8) มีการกำหนดเส้นทางเดินท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและมีลูกศรชี้ทาง ความพึงพอใจระดับปานกลาง 140 คน คิดเป็นร้อยละ 50
- 9) การมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอธิบายความพึงพอใจระดับน้อย 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.43
- 10) การมีป้ายข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานนั้น ๆ ความพึงพอใจระดับปานกลาง 220 คน คิดเป็นร้อยละ 78.57
- 11) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทันสมัยและปรับเหมาะกับผู้ใหญ่และเด็ก ความพึงพอใจระดับปานกลาง 210 คน คิดเป็นร้อยละ 75
- 12) มีการทำความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยวทุกวันและมีการดูแลรักษาซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุด ความพึงพอใจระดับปานกลาง 140 คน คิดเป็นร้อยละ 50
- 13) นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความพึงพอใจ ความพึงพอใจระดับปานกลาง 110 คน คิดเป็นร้อยละ 39.29
- 14) นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ ความพึงพอใจระดับปานกลาง 120 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86
- 15) แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับเส้นทางคมนาคม ความพึงพอใจระดับน้อย 160 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14

จากการสัมภาษณ์ถึงลักษณะการจัดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยววัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้นำลักษณะศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นแนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้องจำนวน 140 คน พบว่า มีการให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม มีการจัดสรรพื้นที่ความรับผิดชอบของแหล่งท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐกับชุมชน จัดให้มีห้องน้ำ/สุขาที่สะอาดถูกสุขลักษณะสำหรับนักท่องเที่ยว จัดให้มีการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาดและถูกสุขลักษณะในแหล่งท่องเที่ยว มีการส่งเสริม สนับสนุนที่ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนในท้องถิ่น จัดให้มีกิจกรรมรณรงค์ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ มีการพัฒนา หรือปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ระหว่างการพัฒนา สำหรับการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อยู่ระหว่างการพัฒนา

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ความคิดเห็นของกลุ่มคนในชุมชน และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวม พบว่า ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงทั้งด้านกายภาพ และการให้บริการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการปรับภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม ร่มรื่น ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด และมีการวางระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ควรจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ควรมีการจัดพื้นที่จอดรถของนักท่องเที่ยวให้มีความเป็นระเบียบ ดูแลความสะอาดของห้องน้ำให้ถูกสุขลักษณะ เพิ่มป้ายแสดงประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยว และจัดไกด์ท้องถิ่นเพื่อให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และสามารถพาชมสถานที่ท่องเที่ยวได้ อีกทั้งควรมีการพัฒนาด้านการสืบค้นสืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี นำเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่นซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยวมาประชาสัมพันธ์ รวมถึงควรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในประเพณี อีกทั้งควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เกี่ยวข้อง ในการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง ดังนี้

1. วัดศรีชุม บริเวณลานจอดรถมีไม่มาก เพราะที่มีอยู่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ และนักท่องเที่ยวต้องอาศัยจอดรถถนน ซึ่งอันตรายจากการข้ามถนนอยากให้มีการจัดเตรียมไกด์ให้แก่นักท่องเที่ยวต่างถิ่น เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวรู้จักวัดศรีชุมมากขึ้น อีกทั้งอยากให้มีร้านขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดศรีชุม
2. วัดไชยมงคล อยากให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยว ที่จะมาวัดไชยมงคล เพื่อเป็นความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวและมีลานจอดรถให้กว้างพอกับปริมาณรถของนักท่องเที่ยว อีกทั้งอยากให้มีห้องน้ำและร้านค้าขายดอกไม้และรูปเทียน
3. วัดปู่ย้ง ทางเข้าวัดมีทางคับแคบ และหาทางเข้าได้ยากมาก ไม่มีสถานที่จอดรถให้แก่นักท่องเที่ยว และอยากให้มีลานจอดรถและทางเข้าที่กว้างกว่านี้ อีกทั้งอยากให้มีห้องน้ำมากขึ้นและอยากให้มีห้องน้ำหญิงและชายที่สำคัญอยากให้มีป้ายบอกทางเข้าวัดและทางขึ้นของวัดมีถนนที่แคบมีทางขึ้นยาก
4. วัดม่อนจำศีล ควรมีการปรับปรุงด้านความสะอาดภายในวัด และควรมีคนดูแลรักษาความสะอาดวัดมากขึ้น รวมทั้งทางเดินและห้องน้ำ มีเศษขยะและใบไม้จำนวนมาก หากเป็นไปได้อยากให้มีรถรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังวัดม่อนจำศีล และอยากให้มีจุดขายของที่ระลึกและร้านขายของชำบริเวณวัด เพราะจะได้สะดวกต่อนักท่องเที่ยว
5. วัดศรีรองเมือง ห้องน้ำไม่พอกับจำนวนนักท่องเที่ยว อยากให้มีห้องน้ำมากขึ้นกว่านี้เพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ และอยากให้มีจุดขายดอกไม้รูปเทียน สุดท้ายอยากให้มีรถรับส่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยรถโดยสารจึงอยากให้มีจุดบริการให้แก่นักท่องเที่ยว
6. วัดท่ามะโอ อยากให้มีคนทำความสะอาดวัด และคอยดูแลวัดและอยากให้มีวัดท่ามะโอมีห้องน้ำเพิ่มอีก อีกทั้งอยากให้มีลานจอดรถให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งอยากให้มีบริการขายดอกไม้รูปเทียน

7. วัดป่าฝาง อยากรให้มีจุดบริการลูกทัวร์ และจุดจำหน่ายดอกไม้ธูปเทียน รวมทั้งลานจอดรถและศาลาที่นั่งพักผ่อนนักท่องเที่ยวที่สำคัญอยากให้มีลานจอดรถให้นักท่องเที่ยวและอยากให้มีความสะอาดและมีร้านค้าและจุดจำหน่ายดอกไม้ธูปเทียนให้นักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง

พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ในด้านป้ายบอกทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งบ่งชี้ว่ามาถึงบริเวณจุดท่องเที่ยว ด้านบริการศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ด้านห้องสุขา ด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านร้านขายของที่ระลึก ด้านการให้ข้อมูลและสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ด้านการกำหนดเส้นทางเดินท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและมีลูกศรชี้ทาง ด้านป้ายข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานนั้น ๆ ด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทันสมัยและปรับเหมาะกับผู้ใหญ่และเด็ก ด้านการทำความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยวทุกวันและมีการดูแลรักษาซ่อมแซมสิ่งชำรุด ด้านนักท่องเที่ยวสามารถเดินชมแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความพึงพอใจ ด้านนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในขณะที่ด้านการมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอธิบาย และด้านแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับเส้นทางคมนาคม มีความพึงพอใจในระดับน้อย

2. ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง

พบว่า ประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีความต้องการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวและที่พักอาศัยโดยชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการพื้นที่รองรับกับการท่องเที่ยวโดยไม่บุกรุกพื้นที่โบราณสถานหรือแหล่งธรรมชาติในชุมชนและยังช่วยกันสอดส่องดูแลรักษาพื้นที่ให้คงความงดงามและสมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ของชุมชนโดยคนในชุมชนทุกระดับชั้นมีส่วนร่วมในการจัดสรรพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และอีกทั้งคนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในการให้บริการข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำข้อมูลต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่จุดบริการข้อมูลเพื่อคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องราวของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนตลอดจนการจัดการให้ประชาชนของท้องถิ่นเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ในอดีตแก่คนรุ่นปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปางทำให้ทราบว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน

จังหวัดลำปางยังคงต้องมีการพัฒนาและได้รับการปรับปรุงหรือส่งเสริมจากภาคประชาชนและภาครัฐอีกมาก การจัดการการท่องเที่ยวทางภาครัฐยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เมื่อคนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการ ส่งผลให้ผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียจากการพัฒนาไม่สนใจที่จะรักษาทรัพยากรทาง การท่องเที่ยวให้คงอยู่ ซึ่งถ้าไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบที่มีต่อทรัพยากรท่องเที่ยวแล้วอาจจะทำให้แหล่งท่องเที่ยว นั้นเสื่อมโทรมลง การกระตุ้นให้ชุมชนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม การท่องเที่ยวในสถานที่ที่สำคัญและมีชื่อเสียงในชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น อันเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน อนาคตและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งให้มีการดำเนินการจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ให้มีความน่าสนใจและใช้อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการพัฒนาที่สามารถเพิ่มรายได้ของประชาชนในพื้นที่

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น หากบริหารจัดการไม่ดี และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา อย่างรอบคอบอาจส่งผลเสียต่อการแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนนั้นได้ระยะยาว ดังนั้น ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมนั้นควรมีการพิจารณาองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม 2 ประการ (ศันสนีย์ วุฒยาภาอิริกุล, 2552, น. 85-88) 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและ ความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัด การท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปางยังคงต้องมีการพัฒนา และได้รับการปรับปรุงหรือส่งเสริมจากภาคประชาชนและภาครัฐอีกมาก จากการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มคน ในชุมชน และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวม พบว่า ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงทั้งด้านกายภาพ และการให้ บริการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบสถานที่ ท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม ร่มรื่น ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด และมีการวางระบบรักษาความปลอดภัยให้ แก่นักท่องเที่ยว ควรมีจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ควรมีการจัดพื้นที่จอดรถของนักท่องเที่ยวให้มีความเป็น ระเบียบ ดูแลความสะอาดของห้องน้ำให้ถูกสุขลักษณะ เพิ่มป้ายแสดงประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยว และจัดไกด์ท้องถิ่นเพื่อให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และสามารถพาชมสถานที่ท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ชัยธวัช ทองอินทร์ (2549) เรื่องการวางแผนโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวของประเทศ พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจ เพิ่มระยะ เวลาในการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป อีกทั้ง วีรพล ทองมาและ คณะ (2554) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อการสื่อความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สามารถถ่ายทอดคุณค่าและมีความหมายทางสัญลักษณ์

เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างกันออกไปของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญทางการท่องเที่ยวของไทย โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นได้รวมทั้งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสืบต่อวัฒนธรรมให้คงอยู่ ประกอบเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นจริงของความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาวัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปางสามารถนำไปเป็นแนวทางการวางแผนด้านการพัฒนาวัดเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป
2. จากการศึกษา พบว่า วัดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าในจังหวัดลำปาง สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชน ทั้งยังเป็นการแสดงความเชื่อ ความศรัทธาและสร้างความสุขทางด้านจิตใจให้กับประชาชนที่มาท่องเที่ยว ดังนั้น การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานตามหลักของสถานที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2554). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้น 9 มีนาคม 2560, จาก <http://www.tourism.go.th/2010/th/statistic/tourism.php>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). ยุทธศาสตร์และนโยบายวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564. สืบค้น 11 มกราคม 2560, จาก <http://mots.go.th/>
- กวิณ ลี้อยศ. (2553). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการเข้าชมวัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- กัญญาณน อินทวง และคณะ. (2554). การจัดการวิสาหกิจชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2556). ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง.
- จันทิมา จันทรา. (2553). ความพึงพอใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตรของนักท่องเที่ยวชาวไทย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จารุจน์ กลิ่นดีป्ली. (2541). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี (ภาคนิพนธ์หลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ชัยรัช ทงอินทร์. (2549). กระบวนทัศน์ของการจัดการโลจิสติกส์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. สืบค้น 9 มีนาคม 2560, จาก http://www.siamzip.com/tlog/components/com_booklibrary/ebooks/C09.pdf
- โชติมา จตุรงค์. (2554). สถาปัตยกรรมวัดมอญในพม่าตอนล่าง *The architecture of Mon buddhist monasteries in lower Burma* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: อีที พับลิชซิง.

- ดิฐวิไลซ์ อ่อนยิ้ม. (2557). *ทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวอุทยานเมืองเก่า พิจิตร*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิฐริน ไล่พันธ์. (2544). *ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี*. สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- พระครูวิมลศิลป์กิจ และคณะ. (2555). *การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย* (รายงานผลการวิจัย). พะเยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2552). *รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พะยอม ธรรมบุตร. (2548). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัสตร์ หิรัญญการ. (2554). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม* (การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- ภาณุพงษ์ เลหาสม. (2541). *จิตรกรรมฝาผนังล้านนา*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- รลิกา อังกูร และคณะ. (2549). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวไทยแบบครบวงจร* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราณี อลิษฐ์กุล. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิวัฒน์ชัย บุญยักดิ์. (2550). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย*. เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยสาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (น. 286). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระพล ทองมา และคณะ. (2554). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ ลุ่มแม่น้ำงอน อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศันสนีย์ วุฒิภาอิฐกุล. (2552). *มาตรฐานการท่องเที่ยวยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยว*. *For Quality*, 15(138), 85-88.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (มปป.). *ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่น่าสนใจ*. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://www.dasta.or.th/th>
- อเล็กซานดร้า กรีน. (2558). *การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ : จิตรกรรมฝาผนังแบบไทยและแบบพม่าในศตวรรษที่ 17-19*. *วารสารวิจิตรศิลป์*, 6(2), 30-69.
- ฮันส์ เพนซ์. (2556). *ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของล้านนาไทย*. สถาบันวิจัยสังคม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Collier, A. & Harraway, S. (1987). *The New Zealand Tourism Industry*. Auckland: Longman.

Pizam, A., & Mansfeld, Y. (1999). *Consumer Behavior in Travel and Tourism*. Oxford: The Haworth Hospitality Press.

Tourism Western Australia. (2008). *Five A's of Tourism*. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2560, จาก http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20TourismLOW.pdf

Wyatt, D.K., & Wichienkaeo, A. (1995). *The Chiang Mai Chronicle*. Chiang Mai. Silkworm books.

Wyatt, D.K. (2003). *Thailand: A Short History*. New Haven and London: Yale University Press.